

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss: 67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2024. gada 7. martā

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Artūrs Kučs un Anita Rodiņa, kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 17/2024),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma redakcijā, kas bija spēkā līdz 2021. gada 1. oktobrim, (turpmāk – Legalizācijas novēršanas likums) 30. panta pirmās daļas pirmo teikumu un likuma “Par nodokļiem un nodevām” 22.² panta trešās daļas 8. punktu (turpmāk kopā – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 105. panta pirmajiem trim teikumiem un 106. pantam.

2. Legalizācijas novēršanas likuma 30. panta pirmās daļas pirmais teikums noteica, ka likuma subjekta pienākums ir nekavējoties ziņot Finanšu izlūkošanas dienestam par katru aizdomīgu darījumu.

Likuma “Par nodokļiem un nodevām” 22.² panta trešās daļas 8. punkts noteic, ka darījuma aizdomīguma pazīme nodokļu jomā ir arī tas, ka nauda tiek debitēta no konta tūlīt pēc tā kreditēšanas.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktam Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta likumu normu satversmība, tādēļ pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Pieteikuma iesniedzēja apstrīd divu normatīvo aktu – Legalizācijas novēršanas likuma un likuma “Par nodokļiem un nodevām” – normu atbilstību Satversmei.

Vairāku aktu apstrīdēšana vienā pieteikumā pieļaujama Satversmes tiesas likuma 18. panta otrajā daļā noteiktajos gadījumos. Tomēr Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, ņemot vērā Satversmes tiesas procesa ekonomijas principu, atsevišķos gadījumos viena pieteikuma ietvaros var apstrīdēt arī vairāku normatīvo aktu normas, kas regulē cieši saistītus jautājumus (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2008. gada 29. jūlija lēmuma par lietas Nr. 2008-34-01 ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 75/2008 4. punktu*).

No pieteikuma ir gūstams apstiprinājums tam, ka apstrīdētās normas regulē savstarpēji cieši saistītus jautājumus un to satversmības izvērtēšana vienas lietas ietvaros varētu veicināt lietas vispusīgu un ātru izskatīšanu.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta otrās daļas prasībām.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka viņai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiskā spēka tiesību normai. Savukārt Satversmes tiesas likuma 19.² panta sestās daļas 1. punkts prasa šo uzskatu pamatot.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja ir komersants, kura komercdarbības veids citstarp ir grāmatvedības ārpakalpojumu sniegšana. Attiecīgi Pieteikuma iesniedzēja ir Legalizācijas novēršanas likuma subjekts. Veicot pārbaudi, Valsts ieņēmumu dienests konstatējis, ka Pieteikuma iesniedzēja, sniedzot grāmatvedības ārpakalpojumus un veicot klientu darījumu izpēti, saskaņā ar apstrīdētajām normām nav ziņojusi kompetentajām iestādēm par aizdomīgiem darījumiem. Proti, viens no Pieteikuma iesniedzējas klientiem saskaņā ar apstrīdēto likuma “Par nodokļiem un nodevām” 22.² panta trešās daļas 8. punktu naudu bija debetējis no konta tūlīt pēc tā kreditēšanas. Par apstrīdētajās normās noteiktā pienākuma pārkāpumu Pieteikuma iesniedzējai piemērots naudas sods 2 500 euro apmērā.

7.1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz atzīt apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmes 106. pantam, jo šīs normas aizskarot tās tiesības uz nodarbošanos.

Konstitucionālā sūdzība visupirms ir individuāls tiesību aizsardzības līdzeklis. Satversmes tiesa ir secinājusi, ka jēdziens “aizskar” ietverts likumā ar mērķi norobežot konstitucionālo sūdzību no *actio popularis* jeb sūdzības vispārības labā (sk. *Satversmes tiesas 2002. gada 22. februāra sprieduma lietā Nr. 2001-06-03 secinājumu daļas 2.4. punktu*). Personas pamattiesību aizskārums Satversmes tiesas likuma izpratnē ir saprotams tādējādi, ka apstrīdētā norma rada nelabvēlīgas sekas tieši pieteikuma iesniedzējam (sk. *Satversmes tiesas 2013. gada 10. maija sprieduma lietā Nr. 2012-16-01 22.1. punktu*).

Pamatojot to, ka ar apstrīdētajām normām ir aizskartas Pieteikuma iesniedzējas tiesības uz nodarbošanos, pieteikumā ir norādīts, ka apstrīdētās normas uzliek fiziskai personai – Pieteikuma iesniedzējas valdes loceklei, kas ir atbildīgā reģistrētā grāmatvede, – nesamērīgu pienākumu ziņot par aizdomīgiem darījumiem. Proti, no pieteikuma kopumā ir secināms, ka tas daļā par tiesību uz nodarbošanos aizskārumu ir iesniegts citas personas tiesību aizsardzības labad. Pieteikumā nav sniegts pamatojums tam, kādā veidā ar apstrīdētajām normām ir aizskartas tieši Pieteikuma iesniedzējas, nevis fiziskas personas, kas ir attiecīgās juridiskās personas grāmatvede, Satversmes 106. pantā ietvertās pamattiesības.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 106. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

7.2. Pieteikuma iesniedzēja lūdz arī atzīt apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem. Pieteikumā norādīts, ka ar apstrīdētajām normām tai ir uzlikts pienākums būtībā iegūt papildu informāciju, veikt tās analīzi, lai noskaidrotu, vai nauda tiek debetēta no konta tūlīt pēc tā kreditēšanas un attiecīgi vai darījums ir aizdomīgs, kā arī šādā gadījumā ziņot kompetentajai iestādei. Tādā veidā tiekot aizskartas Pieteikuma iesniedzējai Satversmes 105. panta pirmajos trīs teikumos ietvertās tiesības veikt komercdarbību, kas saistīta ar ārpakalpojuma grāmatvedības pakalpojumu sniegšanu.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

8. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu pieteikumu var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu nav.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Proti, Pieteikuma iesniedzēja Valsts ieņēmumu dienesta lēmumu ir apstrīdējusi augstākā iestādē, bet augstākas iestādes lēmumu pārsūdzējusi administratīvajā tiesā. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 351. pantu Senāta spriedums nav pārsūdzams.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas pirmais teikums nosaka: “Konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.”

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no [datums], kad stājās spēkā Senāta spriedums. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2024. gada 15. februārī. Tādējādi minētais termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas pirmajā teikumā noteiktajām prasībām.

9. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums. Par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē atzīstama juridiskā argumentācija, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai. Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu arī tad, ja konstitucionālajā sūdzībā ietvertais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Vērtējot apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 105. pantam, Satversmes tiesa noskaidro: 1) vai apstrīdētajā normā ietvertais ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu normu; 2) vai tam ir leģitīms mērķis; 3) vai tas ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2021. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2020-59-01 17. punktu*).

Noskaidrojot, vai ierobežojums ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi, Satversmes tiesa pārbauda: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2021. gada 15. janvāra sprieduma lietā Nr. 2020-21-01 13. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka apstrīdētās normas esot vērstas uz to lai sekmētu noziedzīgu nodarījumu novēršanu un veiktu efektīvu nodokļu administrēšanu, tādā veidā aizsargājot sabiedrības labklājību. Tomēr pastāvēt personas pamattiesības mazāk ierobežojošs līdzeklis. Proti, likumdevējs esot varējis

paredzēt to, ka apstrīdētajās normās ietvertais pienākums attiecas tikai uz kredītiestādēm, kurām jau šāds pienākums ir uzlikts. Tomēr pieteikumā nav pamatots tas, ka kāda subjekta atbrīvošana no apstrīdētajās normās ietvertā pienākuma, atstājot šo pienākumu tikai citam subjektam, pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi sasniegtu tādā pašā kvalitātē. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru var sasniegt leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2022. gada 10. marta sprieduma lietā Nr. 2021-24-03 28. punktu*).

Tāpat pieteikumā norādīts, ka labums, ko iegūst sabiedrība no apstrīdētajās normās ietvertā pamattiesību ierobežojuma, nav lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu. Tomēr pieteikumā vien norādīts, ka pienākums ziņot par aizdomīgiem darījumiem jau ir attiecināts uz kredītiestādēm, kas to varot darīt labāk nekā ārpakalpojuma grāmatveži. Pieteikumā nav pamatots tas, kāpēc apstrīdētajās normās ietvertā pienākuma, kas noteikts, lai sekmētu noziedzīgu nodarījumu novēršanu un nodokļu administrēšanas efektivitāti, attiecināšana uz plašāku subjektu loku nerezultējas sabiedrības labumā, kas būtu lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu un sesto daļu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc SIA [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 17/2024).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Aldis Laviņš

